

**G
G
G**

JUUBELIKOOSOLEK

1990

Teesid

TARTU ÜLIKOOL

Eesti keele kateeder

**GENERATIIVSE GRAMMATIKA GRUPI
JUUBELIKOOSOLEK**

27.12.1990

Teesid

Tartu 1990

Toimetanud Ü. Viks

ЮБИЛЕЙНАЯ СЕССИЯ ГЕНЕРАТИВНОЙ ГРАММАТИКИ 1990.

Тезисы.

На эстонском языке.

Тартуский университет.

ЭР, 202400, г. Тарту, ул. Юликооли, 18.

Vastutav toimetaja E. Uuspõld.

Paljundamisele antud 3.12.1990.

Formaat 60×84/16.

Kirjutuspaber.

Kiri: Roman. Rotaprint.

Tingtrükipoognaid 2,09.

Arvestuspoognaid 1,89. Trükipoognaid 2,25.

Trükiarv 100.

Tell. nr. 840.

Hind rbl. 1.

TVÜ trükkikoda. EV, 202400 Tartu, Tügi t. 78.

SISUKORD

Huno Rätsep, GGG – generatiivse grammatika grupp	5
Mati Erelt, Eesti keele analüütilisusest	7
Mati Hint, Eesti keele nüüdisseisundi iseloomulikke jooni	7
Reet Kasik, Denominaalsed seisundituletised eesti keeles	8
Mare Koit, Arutluse modelleerimine.....	9
Arvo Krikmann, Metafoor ja metonüümia.....	10
Helle Metslang, Verbitarindi ajatähendusest	11
Maie Raitar, Aleksander Tassa "Põrgu aed": kas juugendstiil kirjanduses või kirjanduslik juugendstiil?	12
Mart Rimmel, Ajaloolise lingvistika formaliseerimise raskused.....	13
Huno Rätsep, Üks uute tüvede tekkimise viise.....	14
Ellen Uuspõld, Eesti transitivsete verbide süntaksi täpsustuseks	15
Jüri Valge, Eesti-soome ühistüvede tähendusest.....	16
Tiit-Rein Viitso, Algsoomeugri alguskonsonandid: üks mäng	17
Ülle Viks, Kust tuli riimisõnastik	18
Haldur Õim, Suhtlusstrateegiad	19
Personalia.....	20
Mati Erelt	21
Mati Hint	22
Priit Järve	23
Reet Kasik	24
Mare Koit	25
Arvo Krikmann	26
Asta Kuha.....	27
Helle Metslang	27
Reedik Palm	28
Maie Raitar	28
Mart Rimmel	29

Huno Rätsep.....	30
Helle Saluveer.....	30
Ellen Uuspõld.....	31
Jüri Valge	32
Tiit-Rein Viitso.....	33
Ülle Viks.....	34
Haldur Õim	35

GGG töös on osalenud veel Jaan Kaplinski ja Ivar Kull.

GGG – GENERATIIVSE GRAMMATIKA GRUPP

1965. aasta talve hakul andis Tartu Ülikooli rektor Fjodor Klement nõusoleku strukturaallingvistika töörühma moodustamiseks eesti keele kateedri juures. Oli oluline, et lubati koos õppida ja uurida, ainelist toetust ei loodetudki. Töörühma kuulusid õppejõud, aspirandid, eriplaani järgi õppivad üliõpilased, eesti keele eriharu üliõpilased, 7 tööaasta jooksul ühtekokku ligemale 20 inimest.

Igal neljapäeval kell 16 koguneti eesti keele kateedri tagatuppa, kus kahe tunni jooksul kuulati ettekandeid, arutati ja vaieldi. Tähelepanu keskuses oli tol ajal avangardne generatiivse grammatika teooria, selle uuemad arengusuunad ja uute analüüsi- ning kirjeldamisviiside rakendamine eesti keele ehituse uurimisel.

1965. aastal ilmus rotaprinttrükkis esimene kogumik sarjast "Keel ja struktuur". Viimane, 10. köide ilmus 1978. aastal. Sarjas on avaldatud üle tuhande lehekülje lühemaid uurimusi eesti keele alalt.

1966. aastal hakkas rühm ülikooli toimetistes avaldama pikemate uurimuste (väitekirjade) sarja "Keele modelleerimise probleeme". Ühtekokku ilmus 7 köidet (1300 lk.), viimane köide 1975. aastal.

15.–25. septembrini 1967. aastal korraldas rühm Käärikul üleliidulise generatiivse grammatika alase konverentsi, kus peeti üle saja ettekande. Anti välja teesid ja hiljem ka ettekannete tekstid.

1969. aasta detsembris peeti uurimisrühma esimene aastakoosolek, kus iga rühma liige esines lühikese ettekandega, mis käsitles mingit probleemi aasta jooksul tehtud tööst. Rotaprinttrükkis avaldati ingliskeelsed aastakoosoleku teesid. Teesivihiku tiitellehel seisev "GGG" (= generatiivse grammatika grupp) sai rühma nimetuseks. Aastakoosolek õnnestus korraldada veel kolmel järgmisel aastal.

Rühmal sugenes kasulikke sidemeid mitme keskusega mujal maailmas. Saadi preprinte prof. Ilse Lehistelt kaasabil Ohio Ülikoolist, kus sel ajal lõi oma käändegrammatika teooriat Charles Fillmore. Sidemed olid Bloomingtoni, Göteborgi, Berliini, Zagrebi, Praha uurijatega. Professor Ferenc Kiefer Budapestist aitas rühma liikmete käsikirjadel jõuda rahvusvahelistesse kogumikesse.

1973. aastast peale hakkas rühma tegevus vaibuma. Generatiivse grammatika kõrgaeg oli möödas. Osa rühma liikmeid läks tööle Tallinnasse. Publitseerimine muutus üha raskemaks. Ferenc Kieferi katse välja anda Läänes rühma tööde eraldi kogumik ebaõnnestus mitmesuguste siinsete keeldude tõttu.

Mida suutis anda GGG eesti keeleteadusele? Kindlasti struktuuralse lähene-misviisi eesti keele grammatikale, hulk uurimusi uutelt teoreetilistelt vaatekoh-tadelt ja põlvkonna kaasaegse teoreetilise ettevalmistusega keeleteadlasi.

Möödunud on 25 aastat GGG algusest. On aeg pidada viies aastakoosolek.

Huno Rätsep

EESTI KEELE ANALÜÜTILISUSEST

Mati Erelt

Eesti keele sõnajärje saksamõjulised piirangud, et lause infostruktuuri muutmisel jääb verb SVL-ahelas (mõningate eranditega) ikka teisele kohale, ning et infostruktuuri seisukohast kaalukaim lauseelement paigutatakse lause lõppu (Aavik 1936), seletavad mingil määral ka analüütiliste verbide rohket kasutust eesti keeles. Parim viis näidata sihitise (või määruse) tuntust ning re-matiseerida verbi on paigutada lause lõppu ainult verbi nominaalne või adverb-iaalne osis, verbaalne osis aga jätta teisele kohale, nt *Ma olen sind näinud*, *Ma leidsin selle üles*. On tähelepanuväärne, et perfektivsusadverbist *ära* on kujunemas (või juba kujunenud) koguni puht-infostruktuurilist ülesannet täitev analüüseeriv partikkel, mis võib lausesse lisanduda ka siis, kui lause juba nagu-nii väljendab perfektivset tegevust, nt *Me lammutame selle kuuri ära*.

Eesti keele tendentsi analüütilisuse poole on sageli taunitud. J. Aavik sõdis saksapärase ühendverbide vastu ja võttis eeskuju soome keelest, kus need puu-duvad. Paraku pole see parim eeskuju, sest ka soome sõnajärje piirangud on mõnevõrra teistsugused kui eesti keeles.

EESTI KEELE NÜÜDISSEISUNDI ISELOOMULIKKE JOONI

Mati Hint

1. Eesti keele staatus ja keelepoliitika.
2. Eesti keeles avalduvad võõrmõjud.
3. Keele stabiilsus ja labiilsus.
4. Allkeelte osa (murded, slängid, erialaterminoloogia).

DENOMINAALSED SEISUNDITULETISED

EESTI KEELES

Reet Kasik

Eesti verbituletust on seni kirjeldatud põhiliselt sufiksist lähtudes. Selle tulemusena on igale sufiksile leidunud oma põhitähendus, mille järgi neid ka nimetatakse: kausatiivi- ja faktitiiviliide *-ta-*, frekventatiiviliide *-le-*, translatiiviliide *-ne-* jne. Sellise lähenemisviisi tagajärjel on jäänud kas hoopis tähelepannuta või vähemalt tagaplaanile sellised derivatiivsed tähendused, millel "oma" sufiksit ei ole. Üks selliseid tuletisrühmi on seisundituletised.

Seisundituletised on sellised verbid, mille parafrasiks on predikatiivlause: *X orjab < X on ori*, *X punetab < X on punane*. See on semantiliselt kõige lihtsama struktuuriga tuletisrühm. Verbisufiks praktiliselt ei muuda alussõna tähendust, vaid ainult sõnaliiki. Tuletised esindavad parafrasitüüpi, kus on semantiliselt tühi koopula ja predikatiivina tuletise alussõna või alussõnaga samatüveline sõna.

Seisundiverbide hulka kuulub ka selliseid, mille parafrasis on kohakäändes adverbiaal: *X igavleb < X-l on igav*, *X januneb < X-l on janu*. Sama parafraasi võib väljendada ka teisiti: *X on igavuses*, *janus*. Parafrasis võib olla asendit, seisundit, olemisvormi väljendav adverbiaal.

Kolmanda rühmana tuleb seisundiverbidena käsitleda verbe, mille parafrasis on seisundiadverb: *krussitama < olla krussis*, *põlvitama < olla põlvili*.

Kõne all oleva tuletisrühma funktsiooniks on väljendada olukorda, milles on tuletise subjekt. Kõik nad väljendavad predikatiivset suhet subjekti ja alussõna vahel, kuigi predikatiivne suhe ei ole kahes viimases rühmas nii selge kui esimese rühma puhul. Erinevus tundub siiski olevat vaid vormiline.

ARUTLUSE MODELLEERIMINE

Mare Koit

Arutluse all mõistame arutleva subjekti peas toimuvat protsessi, mis lõpeb tema poolt otsuse vastuvõtmisega. Vaatleme siin lihtsat arutlust selle üle, kas teha või tegemata jätta teatav tegevus T.

Arutluse modelleerimine tähendab vähemalt järgmiste formaalsete mudelite koostamist:

1) subjekti mudel (ettekujutus oma ressurssidest, kohustustest, välistest mõjuritest, kompensatsioonidest ja karistustest, tegevuse T meeldivuse ja kasulikkuse hinnang),

2) tegevuse T mudel (sisu, tagajärjed, vajalikud ressursid),

3) arutlusprotsessi mudel: algoritmid, mida kasutab arutlev subjekt otsusele jõudmisel.

Arutlust käivitavad ja juhtivad tegurid võib jaotada kolme liiki: soovid, vajadused ja kohustused. Toome siin algoritmi, mille alusel võiks kulgeda subjekti arutlus tegevuse T üle sellisel juhul, kui ta soovib teha T. (Analoogilised algoritmid saab esitada T vajalikkusest või kohustuslikkusest lähtuva arutluse korral.) Eeldame, et T (ja tema tagajärgede) kasulikkus/kahjulikkus, meeldivus/ebameeldivus ja keelatud T tegemisele järgnev karistus on kvantitatiivselt hinnatud, näiteks reaalarvudega vahemikus 0 kuni 1. See võimaldab algoritmi rakendamisel arutlusprotsessis erinevaid hinnanguid võrrelda ja summeerida.

1. Kas kõik T tegemiseks nõutavad ressursid (T mudelis) on olemas (subjekti mudelis)? Kui ei, siis täita algoritmi punkt 10.
2. Kas T meeldivus ületab tema ebameeldivuse ja kahjulikkuse? Kui jah, siis 6.
3. Kas T meeldivus ja kasulikkus on väiksemad kui tema ebameeldivus ja kahjulikkus? Kui jah, siis 10.
4. Kas T on keelatud? Kui ei, siis 9.
5. Kas T meeldivus ja kasulikkus on väiksemad kui tema ebameeldivus, kahjulikkus ja T tegemisele järgnev karistus? Kui jah, siis 10.
6. Kas T on keelatud? Kui ei, siis 9.
7. Kas T meeldivus ületab tema ebameeldivuse, kahjulikkuse ja T tegemisele järgneva karistuse? Kui jah, siis 9.
8. Kas T meeldivus ja kasulikkus ületavad tema ebameeldivuse, kahjulikkuse ja T tegemisele järgneva karistuse? Kui ei, siis 10.
9. Otsus: teha T. Lõpp.
10. Otsus: T tegemata jätta. Lõpp.

METAFOOR JA METONÜÜMIA

Arvo Krikmann

1. "Klassikalisel" troobiterminoloogial on mitmeid kardinaalseid puudusi, mis raskendavad selle terminoloogia kasutamist troopide semantilisel analüüsil: 1) defineeritud troopide nomenklatuur on liialt ahas, et katta poeetilistes tekstides kohatavate semantiliste teisenduste mitmekesisust; 2) osa troope on formuleeritud semantiliste, osa süntaktiliste, osa loogiliste vm. kriteeriumide alusel, mistõttu troobid satuvad vahel soo-liigisuhetesse, vahel omavad ühisosa semantilisel vm. tasandil, vahel on üks troop teise keeleliseks väljendusvormiks jne.; 3) eri autorid tõlgendavad troobitermineid üpris erinevalt. Senine troobiterminoloogia ei ole tõhus metakeelne aparatuur poeetilise teksti semantiliseks analüüsiks, vaid üsnagi piiratud ja primitiivne leksika-arsenal (intui-tiivse) analüüsi tulemuste väljendamiseks.

2. Näib, et ka lihtsaimate (näit. fraseoloogiliste, paröömiliste) kujundikonst-ruktsoonide hulgas on haruharvad üksused, mille semantiline struktuur oleks sedavõrd lihtne, et ammenduks üheainsa terminoloogilise "sildi" (personifikat-sioon, sünekdohh vm.) pealekleepimisega. Lähtudes R. Jakobsoni klassikali-sest tööst "The Metaphoric and Metonymic Poles", samuti mõnede muude autorite seisukohtade kriitilisest vaatlusest, püütakse ettekandes tuua mõnin-gaid omapoolseid kujutelmi fundamentaalseima troobidistinktsiooni meta-foor/metonüümia iseloomustuseks. Eesti fraseoloogiast ja paröömikast valitud näidetel demonstreeritakse erinevate troopide kuhjumist ja põimumist ühes ja samas lühitekstis, troobiterminoloogia ülitundlikkust folkloorse variaabluse suhtes, eriti aga juhte, kus metafoori ja metonüümia eristamine osutub raskeks.

VERBITARINDI AJATÄHENDUSEST

Helle Metslang

Kui lause verbaalseks keskmeks on finiiitse ja infiniitse verbivormi ühend, kannab infiniitvorm leksikaalset põhisisu, finiiitse (kvaasi)abiverbina toimivad sellised verbid nagu *olema* (*on koristanud, oli saabumas, oli koristamata*), *saama* (*saab koristatud, saab koristama, sai oodata*), *jääma* (*jäi koristamata*), modaalverbid (*võib koristada, peab koristama*), faasiverbid (*jäi ootama, hakkas koristama, lakkas nutmast*), deskriptiivverbid (*lõkerdas naerda*). Ajatähendus moodustub siin tavaliselt isomorfsena ühendi grammatilise vormi suhtes. Finiiitne verbivorm väljendab absoluutset aega: suhestab kõnehetkega ajalise vaatepunkti, vaatepunktiga aga finiiitverbiga väljendatud seisundi (nt koristatud või saabumas olemise) või sündmuse (nt koristatud saamise, koristama hakkamise). Finiiitosist grammatiliselt laiendav infiniitosis väljendab suhtelist aega sellesama vaatepunkti suhtes: kas eelnevust (*nud-, tud-, mata-, mast-*vorm), samaaegsust (*mas-, da-*vorm) või järgnevust/samaaegsust (*ma-*vorm). Nii kujunevad nt mineviku minevik (*oli koristatud, sai koristatud*), mineviku tulevik (*hakkas koristama*), tuleviku minevik (*saab koristatud*) – analüütilised, mõlema osise suhtelist iseseisvust säilitavad ajatähendused.

Erinevalt sellest üldreeglist kannavad mõned tarindid ühtset ja jagamatut ajatähendust nagu finiiitsed verbivormid (*oleks koristanud* = *koristanuks, olevat koristanud* = *koristanuvat*). Sünteetiline ajatähendus tekib tarindi osiste mõningate komponentide desementiseerumise läbi. Nt tarindi *oleks koristanud* osise *oleks* tähenduskomponentidest 'konditsionaalsus', 'absoluutne olevik', 'seisund' säilib vaid 'konditsionaalsus', osise *koristanud* tähenduskomponentidest 'relatiivne minevik' saab 'absoluutne minevik', leksikaaltähendus säilib.

Mõeldav on ka teine hälbevõimalus: tarindi leksikaaltemporaalne analüütilisus säilib, kuid osiste tähendustes on muutusi. Seda esindavad nt vene ja inglise passiivtarindid, kus mineviku kesksõna väljendab suhtelist samaaegsust vaatehetke suhtes: *was built, is spoken, byl postroen*.

ALEKSANDER TASSA "PÕRGU AED": KAS JUUGENDSTIIL KIRJANDUSES VÕI KIRJANDUSLIK JUUGENDSTIIL?

Maie Raitar

Eesti kirjandusteaduses juugendstiili mõistet ei kasutata. Üldiselt peetakse seda kunstiteaduse terminiks: juugend on saksa vokaabel tähistamaks internatsionaalset, möödunud sajandivahetusel kõigis kunstiliikides ilmnenud stiliseerimistendentsi, niivõrd kui see seisnes formaalses ja ideoloogilises, s.o. stilistilises kooskõlas (E. Hajek). On võimalik, et selle stiili puhul paralleelid eesti kirjanduse ja kujutava kunsti vahel täiesti või peaaegu puuduvad, neid pole veel leitud või otsitud. Küll on vastavaid käsitlusi saksa, austria, tšehhi jt. kirjanduste kohta.

On eristatavad juugendstiil kirjanduses (1) ja kirjanduslik juugendstiil (2).

(1) märgib kujutava (tarbekunsti) juugendstiili otsest mainimist või kirjeldamist (motiivid, rekvisiidid: tantsu-, luige-, õiemotiivid) või kujutava kunsti lineaarsust, individuaalseid värvinüansse, ornamentaalsust, asjade materjali hinnalisust ja valitust tähistavat sõnakasutust (J. Mukarovský).

(2) peamine meetod on leida võrdluseks erinevate kunstide spetsiifilised, omavahel tõeliselt vastavuses olevad struktuurielemendid, millel on "oma" kunstis sama funktsioon: näiteks ruum kujutavas kunstis ja aeg kirjanduses – meediumid, milles mistahes kujutused (sündmused, olekud, asjad) toimivad või on olemas, mis on nende korrastamise süsteemiks (juugendis võib tasapinnalisus kujutavas kunstis vastata ajatusele kirjanduses).

Aleksander Tassa novelli "Põrgu aed" (ilm. 1918 "Postimehe Lisas" nr. 3 ja 1919 novellikogus "Nõiasõrmus") varal püütakse viidata võimalusele ka eesti kirjandusluku tuua juugendstiili mõiste, kasvõi mõistmaks ühe autori loomingu.

AJALOOLISE LINGVISTIKA FORMALISEERIMISE RASKUSED

Mart Rimmel

1. Konkreetse ajaloolise lingvistika ülesande lahendamine nõuab tõhusaid assotsiatiivseid vahendeid, eriti semantika osas. Milliseid assotsiatiivseid vahendeid lingvist siin harmoonilise lahenduse saamiseks kasutab, pole selge.

2. Klassikaline ajalooline lingvist tavaliselt püüab minimiseerida lahenduste arvu: kas üks või ei ühtki.

3. Ta püüab ka iga konkreetse keelemuutuse kohta näidata, et see ON loomulik.

1a. Assotsiatiivsete vahendite asemel tuleb arvutuslikus ajaloolises lingvistikas kasutada optimeerimistehnikaid ja optimeerida tuleb vastukäivate kriteeriumide suhtes.

2a. Võimalikke lahendusi on arvutuslikus variandis palju, nad moodustavad kontiinumi.

3a. Iga konkreetse keelemuutuse kohta tuleb näidata KUI loomulik see on.

Ettekandes näidatakse neid raskusi germaani laenude ajaloo näitel läänemeresoome keeltes.

ÜKS UUTE TÜVEDE TEKKIMISE VIISE

Huno Rätsep

1. Eesti kirjakeeles on umbes 5000–6000 lihttüve. Peale selle on viimase saja aasta jooksul keelde tulnud tuhandeid rahvusvahelisi võõrtüvesid.

2. Keeleteadus ei ole võimeline selgitama, kuidas ja millal need tuhanded lihttüved on tekkinud. Piirduakse laenuallika osutamisega või sugulaskeeltest vastete otsimisega.

3. Üldiselt arvatakse, et kõnelejad on uurimisele alluval ajajärgul olnud võimelised ebateadlikult looma ainult uusi onomatopoeetilisi-deskriptiivseid lihttüvesid. Teadlik tüvelooming on võimalik ja edukas, nagu osutab Johannes Aaviku tegevus.

4. Sellest võimetusest hoolimata ei piirdu keele täienemine uute onomatopoeetiliste lihttüvedega. Üheks võimaluseks on uute tüvede tekkimine juba olemasolevatest lihttüvedest sõnakuju ja tähenduste ulatuslike muutuste tõttu. Eesti keeles on võimalik praegu tuvastada vähemalt 200 sellist tüve.

5. Ettekande lähtekohaks esitan 5 seda laadi tüvetekke malli.

- a) Tüüp *vaata-* < *valva-*. Reeglipäratud häälikumuutused, tähenduste seoste katkemine.
- b) Tüüp *ka* < *kansa-*. Tüve reeglipäratu lühenemine, tähenduse abstraherumine.
- c) Tüüp *süld* ← *süli*. Grammatiline vorm on iseseisvunud uueks tüveks.
- d) Tüüp *saun* ← *savu-na*. Tuletises tüve ja liite piiri hävimine.
- e) Tüüp *praegu* < *para-aikoi-*. Liitsõna komponentide kokkusulamine ja nendevahelise piiri hävimine.

6. On tõenäoline, et seda laadi muutusi on toimunud ka eesti keele kauges minevikus, kuhu keeleteadus praegu veel ei ulatu.

EESTI TRANSITIIVSETE VERBIDE SÜNTAKSI

TÄPSUSTUSEKS

Ellen Uuspõld

1. Sõltuvalt reksiooniomadustest jaotatakse eesti keele transitiivsed verbid kolme rühma: 1) partitiivireksiooniga verbid, 2) kolmekäändelise objektiga verbid, 3) verbid, mis kahekohalise lausemalli puhul on partitiivireksiooniga, perfektivsust osutava adverbiaaliga kolmekohalise lausemalli puhul aga seostuvad kolmekäändelise objektiga.

2. Kolmekäändelise objektiga verbidel väljendab jaotamatu objekti vormivaheldus jaatavas lauses aspektitähendusi: partitiivobjekt imperfektiivsust ja nominatiiv-genitiivobjekt perfektivsust. Aspekti väljendamine objekti vormivaheldusega on grammatiline nähtus, mis seostub verbide leksikaalse tähendusega. Aspektiopositsioon on väljendatav kontinuatiiv-resultatiivse tegevuse puhul (*Ehitati uut silda, Ehitati uus sild*).

3. Partitiivireksiooniga verbid väljendavad irresultatiivset tegevust, mille puhul mingi piirini või lõpp-punkti (resultaadini) jõudmine pole kujutletav. Sellest tuleneb nende verbide olemuslik üheaspektilisus – inherentne imperfektiivsus (*Ma armastasin sakslast*). Üheaspektilised on ka hetkelisi sündmusi või tegusid tähistavad punktuaal-resultatiivsed verbid. Kuigi nad on kolmekäändelise objektireksiooniga, puudub nende partitiivobjektil tegevuse imperfektiivsust osutav tähendus, s.t. tegemist on inherentse perfektivsusega (*Unustasin võtme koju*).

4. Üheaspektilistel verbidel pole objektivormi valik nende aspektuaalse tähendusega nii kindlas korrelatsioonis, nagu seda ilmselt võib väita kaheaspektiliste verbide kohta. On inherentelt imperfektiivse tähendusega verbe, mis seostuvad nominatiiv-genitiivobjektiga (näit. *võlgnema: Võlgnen talle suure summa*) või on nominatiiv-genitiivobjekt ja partitiivobjekt vabas vahelduses (näit. *sisaldama: Ümbrik sisaldab kutsekaardi ~ kutsekaarti*). Samuti leidub inherentelt perfektivse tähendusega verbide hulgas partitiivireksiooniga verbe (näit. *tabama: Kuul tabas põgenikku*).

5. Objektivormi vaheldumine üheaspektilistel verbidel võib väljendada muid tähendusi. Näit. *andma* on inherentelt perfektivne, nominatiiv-genitiivobjektiga verb (*Andsin poisile jalgratta*. Vrd. *Andsin poisile jalgratast*, s.o. andsin väheks ajaks, ajutiselt).

EESTI-SOOME ÜHISTÜVEDE TÄHENDUSEST

Jüri Valge

Eesti ja soome keeles leidub palju sõnu, mis on sarnased nii vormi kui sisu poolest. Nende kõrval on olemas suur hulk – H. Siku ja A. Järve "Viiner on mage" andmetel vähemalt 460 – sõnu, mida on harjutud pidama keeltevahelisteks homonüümideks (*kübar – kypärä, oja – oja, sammuda – sammuta* jne.). Kuidas homonüümsus on tekkinud ja kui sügav see on – see pakub ainet nii lingvistilisteks kui kultuuriajaloolisteks uurimusteks.

Homonüümsete adjektiivide analüüsist selguvad muu hulgas järgmised tähenduserinevuste liigid:

1. Eesti sõna väljendab omadust, mille esinemine võib teha võimalikuks vastava soomekeelse sõnaga väljendatava omaduse olemasolu.
2. Soome sõna väljendab omadust, mille esinemine võib teha võimalikuks vastava eestikeelse sõnaga väljendatava omaduse olemasolu.
3. Sõnad erinevad võimalike seoste poolest.
4. Sõnad näitavad erinevat suhtumist (positiivset, negatiivset).

Murretes on olukord teine: homonüümia väheneb (kõikides nimetatud tähenduserinevuste liikides).

Sama tendentsi võib täheldada kirjakeeltegi (nii eesti kui soome) arengut jälgides.

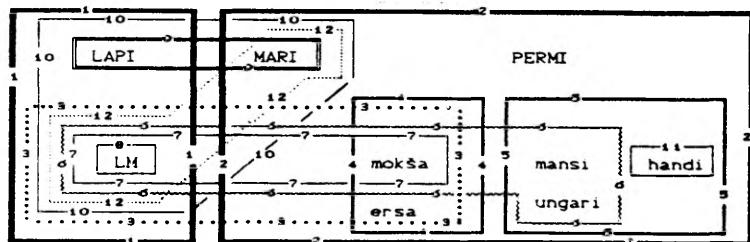
ALGSOOMEUGRI ALGUSKONSONANDID:ÜKS MÄNG

Tiit-Rein Viitso

Vaatlusele tuleb soomeugri keelte klassifikatsioon tabelis esitatavate algsoomeugri sõnaalguliste konsonantide ja nende lapi (lp), läänemeresoome (lm), mari (mr), mokša (mo), ersa (er), permi (pe), ungari (u), mansi (m) ja handi (h) vastete alusel.

SU C-	lp	lm	mr	mo	er	pe	u	m	h
*p-							f		p
*w-	/Vlb						u ~ w		
	/V-lb						u ~ w ~ Ø		w
*m-								m	
*n-	/h								n
	/h								n
*ŋ-	ŋ		n			ŋ			
*j-						j			
*r-						r			
*l-	/h								l
	/h								l
*ɾ-						ɾ			j
*ɬ-		t			t				
*t-									t
*s-	/h	s				s	Ø		ʌ
	/h	s				s	Ø		ʌ
*š-	š					š			ʌ
*ç-	ç					ç	Ø		ʌ
*ʃ-	ʃ					ʃ	Ø		ʌ
*ʒ-	ʒ	h				ʒ	Ø		ʌ
*z-	c					c	Ø		ʌ

Algsoomeugri tütarkeeltes toimunud 12 muutuse alusel võib koostada järgmise skeemi, millel on huvitavaid klassifitseerivaid omadusi.

KUST TULI RIIMISÕNASTIK

Ülle Viks

Eeldused eesti keele riimisõnastiku (RS) koostamiseks tekkisid 1983. a., kui arvutis sai valmis sõnavormide pöördõnastik. Tegelik töö RS-i kallal algas 1988 ja on pärast pikemaid pause nüüd jõudnud viimistlusjärku. RS-i algataja, ideeline juht ja teostuse kaasosaline on Joel Sang.

RS-i lähtematerjal on sõnavormide sõnastik (1,2 milj. vormi), mis on geneereeritud morfoloogia baassõnastikust (36.000 sõna) morfoloogilise sünteesi programmi abil ja sisaldab kõigi sõnade kõiki vorme (sh ka mittekasutatavaid). Põhimaterjali on täiendatud kaasrõhuliste sõnaosadega (u. 1800) ja produktiivsemate pearõhuliste sufiksitega (148). Ortograafiliste erinevuste kaotamiseks sama häälduse korral (nt *m'ajja* ja *m'aia*, *m'is* ja *m'iss*) on tehtud mõned teisendused (4 reeglit).

RS-i on võetud ainult täpsed riimid (palatalisatsioonierinevused on siiski lubatud). Otseselt tulevad arvesse (a) pearõhulised riimid ning (b) pea- ja kaasrõhu vahelised riimid. Kaasrõhuriimid on antud kaudsel teel – kaasrõhuliste sõnaosade ja rõhutiüpide loendite vahendusel (RS-i lisa).

Riimide leidmiseks tehti sõnavormidele riimilõige – eraldati potentsiaalne riimijupp e. sõnavormi lõpuosa alates pearõhulise silbi (esimesest) vokaalist. Seejärel otsiti välja sarnaste riimijuppidega sõnavormid (u. 600.000).

RS-i mahu vähendamiseks kasutati kaht võtet: (a) riimilõike nihutamine järgsilbist ettepoole pearõhulise sufiksiga sõnadel (loendi alusel), (b) riimisarjade taandamine ühele esindajale (kindlatel tingimustel). Pärast taandamist jäi RS-i järele u. 326.000 sõnavormi (ligi 175.000 erinevat riimi).

RS on organiseeritud pöördõnastikuna (alfabeetiline järjestus sõnalõpu järgi) riimisarjade kaupa. Sarja sees on riimid rühmitatud vastavalt muutevormile ja algvormi riimijupile. Vormikood ja algvorm on kirjas iga sõnavormi juures. Kaasrõhulistel sõnaosadel on näidatud muutevorm(id) ja rõhutiüpide numbrid, mis juhatavad lisa juurde.

SUHTLUSSTRATEEGIAD

Haldur Õim

Sõnade tähendusi võib kirjeldada mitut moodi. Üks lähenemisviise on selline, kus sõna tähenduses nähakse "valmispakitud" kujul kindlaid teadmisstruktuure, mis esitavad inimeste – keelekasutajate – intuiitivset arusaama vastavast reaalsusnähtusest. Selleks reaalsusnähtuseks võib aga osutada ka keeleline suhtlemine ise. Niisiis võib arvata, et keeles – sõnade tähendustes – sisaldub ka keelelise suhtlemise intuiitiivne mudel.

On olemas niisugune mõiste nagu suhtlusstrateegia. Selle mõiste all on mõeldud võrdlemisi erinevaid asju. Kuid üks võimalusi ongi analüüsida seda, missuguseid suhtlusstrateegiaid keel oma sõnade abil ise eristab.

Nii jõuame sõnade juurde, mis tähistavad erinevaid suhtlusstrateegiaid: *ahvatlema* ja *võrgutama*, *veenma* ja *julgustama*, *nõudma* ja *ähvardama*. Jne. Kõik need strateegiad on keeleliselt realiseeritavad ja nende realiseerimine tähendab keele nii- või teistsugust kasutamist. Mida sisaldab üks või teine strateegia, seda peabki andma neid sõnu analüüsiv semantika.

PERSONALIA

Mati Erelt

1969. a. lõpetasin TRÜs aspirantuuri matemaatilise lingvistika erialal ning asusin tööle KKIs. 1971. a. kaitsesin kandidaadiväitekirja "Komparatiivse adjektiiviga laused eesti keeles. (Semantiline analüüs)", 1980. a. doktoriväitekirja "Eesti adjektiivide süntaks". KKIs koostas esialgu seletussõnaraamatut, kuid põhiosa seal töötatud aastatest olen tegelnud eesti keele lauseõpetusega. 1983. a. valiti mind grammatikasektori juhatajaks, kellena töötan praegugi. Olen 1990. a. sektoris valminud eesti keele grammatika peatoimetaja. Prof. ktna loen TPedIs süntaksikursust.

Töid:

1. Eesti adjektiivide süntaks. Tallinn 1986.
2. Liitlause eesti keeles. Tallinn 1986.
3. Eesti lauseõpetuse põhimõtted. Tallinn 1986.
4. Sekundaartarindid eesti keeles. Tallinn 1987.
5. Eesti lauseliikmeid. Tallinn 1989.

Mati Hint

Kuni 1975. aastani olin seotud TA Keele ja Kirjanduse Instituudiga. 1974. aastast alates olen õppejõud Tallinna Pedagoogilises Instituudis. 1975. a. lahkusin Keele ja Kirjanduse Instituudist ning sellest alates olen töötanud TPedI eesti keele ja kirjanduse kateedri dotsendina, õpetades põhiliselt eesti keele häälikusüsteemi ja morfoloogiat ning üldkeeleteadust. Oma põhilisteks uurimisvaldkondadeks pean eesti keele fonoloogiat, morfofonoloogiat ja morfoloogiat.

1987. a. alates olen tegelnud ka keelepoliitikaga, algul kirjutistes, hiljem osalenud ka praktilisemates programmides (keeleseaduse komisjon, Keelekaitsekomisjon).

1988. a. lõpupoolel liitusin Eestimaa Rahvarindega, mind valiti selle liikumise Eestseisusse, kuhu kuulun praeguseni.

Töid:

1. Eesti keele sõnafonoloogia. I. Rõhusüsteemi fonoloogia ja morfofonoloogia põhiprobleemid. (Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut). Tallinn 1973, 253 lk.

2. Häälikutest sõnadeni. Emakeele häälikusüsteem üldkeeleteaduse taustal. Tallinn, "Valgus" 1978, 252 lk.

3. Viroko neljän kvantiteettiasteen sävelkieli? – Virittäjä 1983, s 161–177, 328–348.

4. Eesti keele õpik IX klassile. Teine, ümbertöötatud trükk. Tallinn, "Valgus" 1987, 272 lk.

5. Vaateid kakskeelsusele roosade prillideta. – "Vikerkaar" 1987, nr. 6 ja 7, lk. 51–56 ja 46–50 (ning selle artikli tõlked ja uustrukid vene, läti, leedu, gruusia, soome keeles).

Priit Järve

Lõpetasin Tartu Ülikooli 1966. a. filoloogi diplomiga pärast 6-aastast õppimist individuaalprogrammi järgi. Samal aastal astusin ülikooli filosoofia kateedri juures aspirantuuri, mis tuli aastaks katkestada seoses sõjaväeteenistusega. 1972. a. kaitsesin filosoofiakandidaadi väitekirja, töötades pärast aspirantuuri lõpetamist Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituudi filosoofia sektori nooremteadurina. Järgnes töö EKP Keskkomitee teaduse osakonnas ning kaks aastat Ühiskonnateaduste Akadeemia kuulajana Moskvast. 1982. a. jõudsin tagasi Ajaloo Instituuti, kus töötasin teadusdirektorina ja sotsioloogia sektori juhatajana. 1989. a. juunis valiti mind Eesti TA Filosoofia, Sotsioloogia ja Õiguse Instituudi direktoriks, kellena praegu töötangi. Pärast aspirantuuri olen tegelenud tunnetusteooriaga, ühiskonnafilosoofiaga, sotsioloogiaga, viimasel ajal teatud määral ka politoloogiaga.

Töid:

1. Mudelseletus psühholoogias: geneesi probleemid. – ENSV TA Toimetised. Ühiskonnateadused 1985, 34/2 (vene keeles).

2. Uued vajadused: kasv ja piirangud. – "Voprossõ filosofii" 1987, nr. 1 (vene keeles).

3. Eesti linnaelanike etnosotsiaalsed erisused. – "Sotsiologitšeskie issledovaniia" 1988, nr. 3 (vene keeles).

4. Entwicklung der Bedürfnisse: Erwartungen und Gefahren. – Wissenschaftlich-technische Revolution – Bedürfnisentwicklung und -befriedigung. Beiträge des III. Internationalen Symposiums zur Theorie und Geschichte der Soziologie und des 4. Berliner Bedürfniskolloquiums. Band 1, Berlin 1989.

5. Teaduskongress uutmisajal: muljeid ja arve. – Teaduslugu ja nüüdisaeg. Tallinn 1989.

Reet Kasik

Astusin ülikooli 1964. aasta sügisel. Kui valisin kitsama eriala ja hakkasin III kursuse üliõpilasena astuma esimesi samme teaduslikus uurimistöös, liitusin oma juhendaja dotsent Ellen Uuspõllu soovitusel GGG-ga. Esimesed üliõpilasuurimused ilmusid GGG sariväljaandes "Keel ja struktuur". Ülikooli lõpetamise ja diplomitöö kaitsmise järel 1969 jätkasin samal teemal – eesti sõnatuletusest – aspirantuuris. Väitekirja "Verbide ja verbaalsubstantiivide tuletusvahekorrad tänapäeva eesti keeles" kaitsesin 1973. Sellest ajast olen olnud Tartu ülikooli eesti keele kateedri õppejõud, alates 1979. aastast dotsent. 1974–1976 töötasin Soomes Oulu ülikooli eesti keele lektorina, alates 1988. aasta sügisest olen samas ametis Turu ülikoolis. Tartu ülikoolis olen õpetanud tänapäeva eesti keelt, keelekasutust ja stilistikat eesti filoloogia ning ajakirjanduse eriala üliõpilastele. Seoses sellega olen kirjutanud üsna palju artikleid tarbekeelest (eriti ajakirjanduskeelest) ja -stiilist ning andnud sel erialal täienduskoolitust ajakirjanikele, kirjastustöötajatele jt. asjahuvilistele.

Põhiliseks uurimisvaldkonnaks on siiski jäänud eesti keele sõnatuletus ja derivatsiooni teoreetilised probleemid. Neil teemadel olen avaldanud artikleid ja pikemaid ülevaateid. Minu kirjutatud on eesti keele teadusliku grammatika verbituletuse peatükk. Praegune uurimistöö on koostöös soome kolleegidega valmiv eesti ja soome verbituletuse kontrastiivne analüüs.

Töid:

1. Verbide ja verbaalsubstantiivide tuletusvahekorrad tänapäeva eesti keeles. – Keele modelleerimise probleeme V. Tartu 1975.
2. Eesti keele tuletusõpetus I – II. Tartu 1979 – 1990.
3. Eestin ja suomen verbinjohto. – Sananjalka 31. Turku 1989.

Mare Koit

Lõpetasin Tartu ülikooli 1968. a. matemaatikuna. Olen tegelnud loomuliku keele matemaatilise modelleerimisega, sealhulgas eesti- ja venekeelse teksti sünteesiga arvutil. 1981. aastast osalen Haldur Oimu juhendatavas lingvistide ja matemaatikute töörühmas, uurimisteemaks on inimese suhtlus arvutiga loomulikus keeles.

Töid:

1. Некоторые проблемы построения синтезатора текста ЕЯ. – Разработка и применение лингвистических процессоров. Новосибирск 1983, с. 44–56.
2. Разработка формальной модели диалога. – Модели диалога в системах искусственного интеллекта. Уч. зап. Тарт. ун-та 1987. Вып. 751, с. 60–70.
3. Arvutiga eestikeelse suhtlemise poole. – "Keel ja Kirjandus" 1988, nr. 5, lk. 268–275; nr. 6, lk. 348–356.

Arvo Krikmann

Aastail 1965–1969 töötasin Kirjandusmuuseumi rahvaluule osakonnas ning võtsin osa eesti vanasõnade teadusliku väljaande ettevalmistamisest. 1970–1972 olin aspirantuuris Keele ja Kirjanduse Instituudi juures, seal olen töötanud ka 1973. aastast tänini (1973–1977 rahvaluule sektoris, 1977–1989 arvutuslingvistika sektoris, 1990. aastast vastloodud folkloristika osakonnas). 1975. a. kaitsesin kandidaaditöö "Vanasõnade sisu ja maailmavaate uurimise probleemistikast". Olen osalenud viie vanasõnaväljaande koostamises, kirjutanud töid peamiselt vanasõnade semantika ja geograafilise leviku kohta. Pooleli on pikem uurimus zootroopidest vanasõnades ja kõnekäändudes. K.a. suvest osalen eesti mõistatuste teadusliku väljaande ettevalmistustöös.

Töid:

1. Eesti vanasõnad I–V. Tallinn, "Eesti Raamat" 1980–1988 (koostaja koos A. Hussari, E. Normanni, V. Pino, I. Sarve, R. Saukase jt-ga).
2. Vanasõnaraamat. Tallinn, "Eesti Raamat" 1984 (koostaja koos A. Hussari ja I. Sarvega).
3. Fraseoloogiline aines eesti vanimais grammatikates ja sõnastikes. Tallinn, "Valgus" 1986.
4. Statistilisi vaatlusi populaarsemaid läänemeresoome vanasõnadest. – Rahvaluulest. Emakeele Seltsi Toimetised 21. Tallinn 1987, lk. 76–125.
5. 1001 küsimust vanasõnade loogilise struktuuri kohta. – Dialoogi mudelid ja eesti keel. Töid eesti filoloogialt. TRÜ Toimetised 795. Tartu 1987, lk. 120–150.

Asta Kuha (Mölder)

Lõpetasin ülikooli 1971. aastal filoloogi, eesti keele ja kirjanduse õpetajana. Pärast lõpetamist õpetasin Põlvamaal Krüüdneri 8-kl. koolis lastele emakeelt ja kirjandust kuni kooli sulgemiseni 1973. aastal. 1973–1976 töötasin Saverna 8-kl. koolis. 1976. aastast olen ametis TÜ raamatukogu komplekteerimisosakonnas.

Helle Metslang (Niinemägi)

Lingvistika tuli minu ellu Tartu ülikoolis õppimise ajal (1968–1974) tänu GGG-le ja mu juhendajale H. Rätsepale. Õppisin individuaalplaani alusel eesti süntaksit ja uurisin regilaulude parallelismi. Pärast ülikooli asusin tööle Keele ja Kirjanduse Instituudis parajasti moodustamisel olevasse grammatikarühma. 1978. aastal kaitsesin kandidaadväitekirja parallelismi süntaksist. Eesti keele teadusliku grammatika käsikiri, kus minu koostatud on osa süntaksipeatükke, valmis 1990. a. kevadeks. Olen eesti süntaksi teemadel veel ühteist kirjutanud ja kõnelnud, praegu uurin aja kategooriat. Töötan KKI grammatikasektoris vanemteadurina.

Töid:

1. Küsilause eesti keeles. Tallinn 1981.
2. Система коммуникативных типов предложений в эстонском языке. Таллин 1985.
3. Syntaktische Aspekte des Versparallelismus im altestnischen alliterierenden Volkslied. – Parallelismus und Etymologie. Studien zu Ehren von Wolfgang Steinitz anlässlich seines 80. Geburtstages am 28. Februar 1985. Hrsg.: E. Lang, G. Sauer. (Linguistische Studien, Reihe A, 161/II.). Berlin 1987, S.147–170.
4. Eesti hüüdlausest afektiivse süntaksi taustal. – "Keel ja Kirjandus" 1990, nr. 10, lk. 598–606.

Reedik Palm

Reedik Palm esitas oma viimastes töodes keele matemaatilise mudeli, defineerinud selleks mõisted *keel*, *keelee semantika*, *sõnum*, *sõnumi transkriptsioon* jne., ja sõnastas tõlkimise üldise ülesande. Muuhulgas andis ta hinnangu matemaatilise lingvistika tolleaegsele olukorrale, selgitades ka seisaku põhjusi masintõlke arengus. R. Palm suri 1974. a.

Töid:

1. О морфологическом анализе русской фразы. – Сообщения по машинному переводу. Вып. 1. Таллин 1962, с. 59–83.
2. Математическая лингвистика 1. – Тр. Вычисл. центра Тартуск. ун-та. Вып. 12. 1968, 140 с.
3. К вопросу об основаниях математической лингвистики. – Тр. Вычисл. центра Тартуск. ун-та. Вып. 18, с. 69–104.

Maie Raitar

Töötanud pärast ülikooli lõpetamist 1971 Tartu Kunstimuuseumis mitmetel ametikohtadel – tööks trükiste keeleline toimetamine; 1984–1985 kunstimuuseumi teadussekretär, 1985–1988 teadusdirektor. Detsembrist 1988 vabakutseline. 1973–1977 kaugõppeaspirantuur TRÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri juures (teema "Eesti novellistiili kujunemine kuni 1930. aastani").

Töid:

1. Kirjutanud artikleid Tartu kunstnikest ja kunstist.
2. Kirjutanud dokumentaalfilmi stsenaariumi "Tartu kunst" (1989, režissöör ja operaator Andres Sööt, 5 osa).
3. Koostanud, redigeerinud ja kommenteerinud kirjade-artiklite mälestuste kogumiku "Jaan Koort. 1883–1935" (Tartu 1984).

Mart Rimmel

Ülikooli pidin lõpetama 1969. aastal, kuid kukkusin teadusliku kommunismi riigieksamil läbi. Tulin tööle KKI-sse foneetika laborisse ja lõpetasin ülikooli 1970. Väitekirja kaitsesin 1975. 1977 pandi mind arvutuslingvistika sektori juhatajaks, 1980 KKI teadusdirektori, ühe aasta olin ka direktori kt. Direktori ei kandideerinud. 1989 tegin väikeettevõtte, mille nimi on AE SIGNALET ja mis tegeleb signaalitöötusega, andmebaasidega ja keelelise seadusandlusega. Firma on 4 inimest suur.

Töid:

1. Some Topics of Speech Recognition. Preprint KKI-7. Tallinn 1977 (Kaasautor M. Rohtla).
2. Computer Techniques in Balto-Finnic Historical Phonetics. Preprint KKI-11. Tallinn 1979.
3. Large Data Bases in Quantitative History: Some Handling Techniques. Preprint KKI-12. Tallinn 1979.
4. Computers in the Historical Phonetics and Phonology of Balto-Finnic Languages: Problems and Perspectives. Preprint KKI-14. Tallinn 1980.
5. Studying Cycles of Agrarian Development Through Pattern Recognition Methods. – Soviet Quantitative History. Beverly Hills/London/New Delhi 1984 (Kaasautor J. Kahk).

Huno Rätsep

1974 doktoriväitekirj "Eesti keele lihtlause struktuur. Verbikesksed lausemallid",

1975 eesti keele kateedri juhataja professor,

1977 professorikutse,

1981 Eesti NSV Teaduste Akadeemia korrespondentliige,

1989 Eesti Teaduste Akadeemia akadeemik.

Töid:

1. Eesti keele lihtlause tüübid. Tallinn 1978.

2. Eesti keele ajalooline morfoloogia I–II. Tartu 1977–1979.

3. Eesti kirjakeele tüvevara päritolu. – "Keel ja Kirjandus" 1983, nr. 10, lk. 539–548.

4. Eesti keele tekkimise lugu. – "Akadeemia" 1989, nr. 7, lk. 1503–1524.

Helle Saluveer

Lõpetanud 1971. a. TRÜ eesti keele ja kirjanduse osakonna eesti keele erihar, suundusin pedagoogilisele tööle oma erialal. Siiani on olnud kaks töökohta: Märjamaa Keskkool ja Suure-Jaani Keskkool.

Aastate jooksul olen meelsamini õpetanud keelt kui kirjandust. Igapäevase koolitöö kõrval olen juhendanud õpilaste olümpiaaditöid ja 6 neist on jõudnud ka lõppvooru. Minu õpilastest on mitmed läinud õppima eesti keelt ja kirjandust nii Tartu ülikooli kui Tallinna Pedagoogilisse Instituuti.

Enesetäiendamise korras olen teinud väikesi uurimistöid, mis on ette kantud rajooni aineseksioonis. Mõned neist on ka publitseeritud (tookordses "Nõukogude Koolis").

Ellen Uuspõld

Pärast aspirantuuri lõppemist 1965. a. asusin tööle eesti keele kateedri õpetajana. 1967. a. kaitsesin kandidaadiväitekirja. 1969. a. sain vanemõpetajaks, 1972. a. dotsendiks. Aastail 1980–1983 töötasin Soomes Tampere ülikoolis eesti keele lektorina.

Olen tegelnud sekundaarse verbisüntaksi ja modaalsuse probleemidega, osa võtnud eesti-soome kontrastiivgrammatika tööühma tegevusest. Kaasautorluses E. Turu ja A. Valmetiga osalesin vene üliõpilastele määratud eesti keele õpiku koostamisel.

Töid:

1. *nuna-*, *tuna-*tarindi peasõna probleemist. – "Keel ja Kirjandus" 1978, nr. 5, lk. 283–291.

2. *maks-*vorm ja teised finaalarverbiaalid. – "Keel ja Kirjandus" 1980, nr 12, lk. 729–736.

3. Viron verbien infiniittisten rakenteiden subjektisääntöjä. – Folia Fennistica & Linguistica. Kuusi artikkelia. Tampereen yliopiston Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 8. Tampere 1982, lk. 35–54.

4. Lisaandmeid *vat*-konstruktsiooni tegevussubjektist. – Ars Grammatica 1985. Tallinn 1985, lk. 151–158.

5. Modaalsusest ja modaalsetest predikaadist eesti keeles. – "Keel ja Kirjandus" 1989, nr. 8, lk. 468–477.

Jüri Valge

1965. aasta algas Nõo Keskkooli füüsikaklassis (kooli lõpetasin 1967). 1967–1972 õppisin TRÜ ajaloo-keeleteaduskonnas eesti keelt ja kirjandust. Lõpetasin eesti filoloogi, lingvistina. 1970 võtsin esimest korda osa GGG aastakoosolekust ettekandega "Sõnaliikide sagedusest kolmes funktsionaalses stiilis". 1972–1976 töötasin TRÜ kriminoloogia laboratooriumi õigusinformatsiooni probleemgrupis nooremteadurina: tutvusin tesauruste koostamise teooriaga ja võtsin osa eestikeelse juriidilise tesauruse loomisest. 1976–1979 õppisin TRÜ aspirantuuris, töötades samal ajal eesti keele kateedri õppeülesandetäitjana. Kandidaadiväitekirja teemal "Koordinatsioonivõimalustest tänapäeva eesti keele koondlauses" kaitsesin 1981. 1979–1989 töötasin eesti keele kateedri õppejõuna (õpetasin praktilist eesti keelt, tänapäeva eesti keelt, juhendasin stiili ja korrektuuri eriseminari). 1984–1988 töötasin Turu ülikooli eesti keele lektorina. 1. aprillist 1989 töötan TÜ praktilise eesti keele kateedri juhatajana (kateedri ülesandeks on vene koolide eesti keele õpetajate ettevalmistamine, eesti keele õpetamine ülikooli vene rühmades ja välismaalastele). Kuulun EV Ülemnõukogu Presiidiumi keelekaitsekomisjoni. Alates 20. augustist 1990 olen TÜ filoloogiateaduskonna dekaan.

Töid:

1. Tutvustavaid märkmeid tekstiteooria kohta. – "Keel ja Kirjandus" 1976, nr. 9, lk. 518–527.
2. Eesti verbimorfoloogia õpetamisest ja õppimisest. – Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 31. Turku 1986, lk. 26–39.
3. Uus Turu käsikiri. – "Keel ja Kirjandus" 1987, nr. 5, lk. 267–276.
4. Suomea virolaisille: teoksia, tekijöitä, taustaa. – Sananjalka 29. Turku 1987, lk. 175–185.
5. Eesti keelesaaduse sünd (pro- ja epiloogiga). – "Aja Pulss" 1989, nr. 22, lk. 5–7; nr. 23, lk. 28–29.

Tiit-Rein Viitso

Olen olnud Tartu ülikooli arvutuskeskuse hingekirjas nooremteadur jaan. 1965 – apr. 1973, edasi Keele ja Kirjanduse Instituudi vanemteadur ja 1986. aastast samas juhtteadur. Tartu ülikoolis töötamise kõrval olin dets. 1971 – apr. 1973 Keele ja Kirjanduse Instituudi poole kohaga vanemteadur. Keele ja Kirjanduse Instituudis töötamise kõrval olen olnud Tartu ülikooli eesti keele kateedri poole kohaga vanemõpetaja okt. 1983 – dets. 1986 ja edasi samas professor 0,25 kohal. Septembrist 1989 Helsingi ülikooli läänemeresoome keelte instituudi külalisprofessor.

Peamised huvisuunad: uurali, eriti läänemeresoome keelte hääliku- ja sõnamuutmissüsteem ja selle ajalugu, keelte/murrete genealoogiline klassifikatsioon, soomeugrilaste varased kontaktid indoeurooplastega, liivi keel.

Kandidaadiväitekiiri "Äänisvepsa murde väljendustasandi kirjeldus" kaitsitud 1966. a. ning doktoriväitekiiri "Läänemeresoome keelte fonoloogilise ehituse ja selle ajaloo põhiprobleemid" 1983. a.

Parteidesse pole astunud.

Töid:

1. Vadja keele Luutsa-Liivtšulä murraku fonoloogia. – Emakeele Seltsi Aastaraamat VII. Tallinn 1961, lk. 142–174.
2. Eesti muutkondade süsteemist. – "Keel ja Kirjandus" 1976, lk. 148–162.
3. Läänemeresoome fonoloogia küsimusi. (Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut). Tallinn 1981, 134 lk.
4. Läänemeresoome murdeliigenduse põhijooned. – "Keel ja Kirjandus" 1985, lk. 399–404.
5. Eesti keele kujunemine flekteerivaks keeleks. – "Keel ja Kirjandus" 1990, lk. 456–461, 542–548.

Ülle Viks

1966–1971 õppisin Tartu Ülikoolis eesti filoloogia osakonnas eesti keele eriharus. GGG koosolekutel hakkasin käima kolmandal kursusel. Diplomitöö tegin E. Uuspõllu juhendamisel lausesisesest pronominalisatsioonist.

1971 tulin suunamisega KKI-sse, kuhu jäingi pidama. Vahetanud olen ainult sektoreid: leksikoloogia- (tookord terminoloogia- ja õigekeelsus-)sektor, grammatikagrupp, arvutuslingvistika sektor. Ametnimetused on olnud vanemlaborandist juhtteadurini. 1975–1978 olin KKI mittetatsionaarne aspirant, väitekirja kaitsesin 1978 ("Eesti morfoloogia klassifikatoorne mudel. Verbivormide automaatse süntees").

Olen tegelnud üsna erinevate asjadega:

- asesõnade (veidi ka muude sõnade) seletamisega kirjakeele seletussõnaraamatu tarvis;
- klassifikatoorse morfoloogia mudeli väljatöötamisega (väitekirja) ning realiseerimisega arvutis ja sõnastikuna ("Väike vormisõnastik");
- morfoloogiapeatüki toimetamisega KKI grammatika jaoks;
- sõnastike arvutitötlusega ja sõnastike andmebaasi moodustamisega;
- olude sunnil ka kirjalikus- ja trükkiasjandusega.

Töid:

1. Klassifikatoorse morfoloogia vihud "Ars grammatika" sarjas: Põhimõtted, Verb, Noomen. Tallinn 1977, 1980, 1982.

2. Sõnavormide homonüümia eesti keeles. – "Keel ja Kirjandus" 1984, nr. 2, lk. 97–105.

3. Pronoomenite *üksteise* ja *teineteise* ning *oma* ja *enda* kasutamine. – Kirjakeele teataja 1976–1983. Tallinn 1985, lk. 66–72.

4. Sõnastike andmebaas: milleks, mis ja kuidas. – ALSAR 1988. (Eesti TA Keele ja Kirjanduse Instituut). Tallinn 1990.

5. Väike vormisõnastik (ilmumas 1991).

Haldur Õim

Olen sündinud 22. jaanuaril 1942 Valgamaal Helme vallas. Õppisin Madi algkoolis ja Tõrva keskkoolis, seejärel Tartu ülikoolis 1960–1965 matemaatiliselt ja struktuurilist lingvistikat. Pärast aspirantuuri (1967–1969) töötasin ülikoolis kriminoloogia laboris juriidilise infootsisüsteemi "keeleekspertina". 1977. a. alates eesti keele kateedris, algul vanemõpetajana, siis dotsendina, praegu professorina. Kriminoloogia laborist on saanud tehisintellekti labor, selles olen senini nn. probleemi teaduslik juhendaja. 1988. a. alates ka vastloodud eesti keele labori kaasjuhendaja.

Kandidaaditöö kaitsesin 1970. a. ("Isiku mõistega seotud sõnarühmade semantiline struktuur eesti keeles"), doktoritöö 1983. a. ("Semantika ja keele mõistmise teooria").

Peamisi huvialasid on kogu aeg olnud kaks: esiteks semantika ja teiseks võimalus arvutil modelleerida inimese intellektuaalseid protsesse, eriti keele mõistmise protsesse.

Töid:

1. Pragmatika ja keele mõistmise teooria. – "Keel ja Kirjandus" 1986, nr. 5, 257–269.

2. Rules and reasoning in text comprehension. – New Approaches in Machine Translation. Tübingen, Niemeyer 1986, 139–164. (Kaasautor M. Saluveer).

3. Where do communicative acts come from? – Pragmatics and Linguistics. Odense 1987, 129–135.

4. Прагматика речевого общения. – Интеллектуальные процессы и их моделирование. Москва, "Наука" 1988, 196–208.

5. Language Understanding and Problem Solving: On the Relation Between Computational Linguistics and Artificial Intelligence. – Handbook of Computational Linguistics. Walther de Gruiter. Berlin 1989, 277–284.